

Risbo

Research-Training-Consultancy

**GELUKSGEVOEL IN NEDERLANDSE PROVINCIES:
Oktober 2010 tot en met februari 2011**

GeluksWijzer, Voortgangsrapport, 2011

Dr. Wido Oerlemans

Prof. Dr. Ruut Veenhoven

Samenvatting

De GeluksWijzer is een combinatie van een zelf-help website en een langlopend wetenschappelijk onderzoek. Deelnemers beantwoorden hierbij regelmatig vragen over hun geluk. Van 16.125 deelnemers is bekend in welke provincie ze wonen. Daardoor kan nu worden nagegaan of mensen in alle provincies even gelukkig zijn. Wat is de meest en de minst gelukkige provincie in Nederland? In deze rapportage van de GeluksWijzer zijn verschillen in gemiddeld maandelijks en dagelijks geluk tussen de 12 Nederlandse provincies van 30 september 2010 tot en met 7 februari 2011 onderzocht. De belangrijkste bevindingen zijn:

- Deelnemers uit Limburg zijn significant minder gelukkig dan deelnemers uit andere provincies in Nederland: Het rapportcijfer voor maandelijks en dagelijks geluk is er ongeveer een half punt lager.
- Deelnemers uit Drenthe waren gemiddeld genomen het gelukkigst.
- De (kleine) verschillen in gemiddeld geluk tussen provincies kunnen niet worden verklaard uit verschillen in levensomstandigheden op provincieniveau, zoals bijvoorbeeld het gemiddelde werkloosheidspercentage of de natuuroppervlakte per provincie.
- Het minder hoge gelukscijfer in Limburg kan wel deels verklaard worden doordat meer deelnemers uit Limburg een ondermodaal inkomen hebben dan deelnemers uit de overige Nederlandse provincies.

De GeluksWijzer is een gezamenlijk project van de Erasmus Universiteit van Rotterdam en verzekeringcombinatie Univé-VGZ-IZA-TRIAS. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het aan de Erasmus Universiteit verbonden onderzoeksinstituut RISBO. Deze rapportage heeft betrekking op de periode 30 september 2010 tot en met 7 februari 2011.

INHOUDSOPGAVE:

SAMENVATTING	2
INLEIDING	4
DE GELUKSWIJZER	5
RESULTATEN	9
DISCUSSIE	13
LITERATUURLIJST	16

Inleiding

Er is al veel onderzoek naar geluk in landen en de resultaten daarvan worden bijgehouden in de World Database of Happiness. Nederland komt daarbij steeds goed uit de bus met een gemiddeld rapportcijfer van 7,6. Dat is mooi, maar het kan beter. In Denemarken is het gemiddelde bijvoorbeeld een 8,3. Dat is leuk om te weten, maar voor Nederlanders toch ook weer niet zo relevant. Het is wellicht interessanter om te weten *waar* in Nederland mensen zich het gelukkigst voelen. Ook voor de politiek is dat nuttige informatie, zeker op regionaal niveau. Als je het geluk van burgers wilt bevorderen moet je weten hoe het daarmee staat en of het elders beter is.

De vraag waar mensen zich het gelukkigst voelen in Nederland kan worden beantwoord met gegevens uit de *GeluksWijzer*. De GeluksWijzer is een website waarop je je eigen geluk kunt bijhouden en kunt vergelijken met het geluk van andere mensen. Deelnemers krijgen na aanmelding periodiek een e-mail met een link naar de website (www.gelukswijzer.nl). Op de website beantwoorden deelnemers hoe gelukkig ze zich die dag voelen, en hoe gelukkig ze zich gedurende de afgelopen maand hebben gevoeld. Desgewenst vullen zij ook het 'GeluksDagboek' in. Dit project is in 2010 van start gegaan en heeft inmiddels meer dan 30.000 deelnemers.

Sinds oktober 2010 worden ook provinciegegevens van de deelnemers meegenomen in het onderzoek. Hierdoor is nu van 16.125 deelnemers bekend in welke provincie ze wonen en hoe gelukkig ze zich het afgelopen half jaar hebben gevoeld. Van die deelnemers weten we ook een aantal zaken die mogelijk van invloed zijn op hun geluk. Op basis van die informatie kunnen de volgende vragen beantwoord worden:

1. Is er een verschil in gemiddeld geluksgevoel tussen provincies in Nederland?
2. Zo ja, heeft dat te maken met verschillen in levensomstandigheden tussen provincies zoals het werkloosheidspercentage, of de aanwezigheid van bos en natuur?
3. Zo ja, heeft dat te maken met verschillen in individuele levensomstandigheden van deelnemers, zoals bijvoorbeeld het inkomen van deelnemers?

De GeluksWijzer

De 'GeluksWijzer' is een combinatie van een zelf-help website en een wetenschappelijk onderzoek naar geluk. Voor deelnemers biedt de GeluksWijzer meer zicht op eigen geluk. Voor de wetenschap verschaft het project zicht op determinanten van geluk in Nederland en in het bijzonder op de lange termijn gevolgen van levenskeuzen op geluk. Deelnemers aan de Gelukswijzer geven iedere maand aan hoe gelukkig ze zich voelen en ieder jaar wat er in hun leven veranderd is. Dit langlopende onderzoek wordt uitgevoerd door het onderzoeksinstituut RISBO van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Het onderzoek wordt gesponsord door Verzekeringscombinatie Univé-VGZ-IZA-Trias. Het project dient de volgende doelen:

Korte termijn doel: Meer zicht op eigen geluk.

De GeluksWijzer is een stuk 'gereedschap voor het werken aan eigen geluk'. Deelnemers kunnen hun eigen geluk vergelijken met dat van andere deelnemers die in eenzelfde situatie verkeren. Hierdoor kunnen mensen inschatten of ze gelukkiger zouden kunnen worden dan ze nu zijn. Daarnaast kunnen mensen dagelijks een Geluksdagboek bijhouden. Middels het dagboek krijgen deelnemers zicht op het geluk dat ze dagelijks ontleen aan hun activiteiten en sociale interacties. Dit inzicht kan deelnemers helpen om een leefstijl te ontwikkelen die het beste bij hen past. Ten derde vernemen deelnemers middels een periodieke gelukspeiling of ze op den duur gelukkiger worden en krijgen aanwijzingen over de mogelijke oorzaken daarvan. De website biedt daarnaast nog tal van andere hulpmiddelen voor deelnemers, zoals een persoonlijkheidstest, een test over werkgeluk en een levenskeuzenmodule (zie www.gelukswijzer.nl).

Lange termijn doel: Informatie over effect van levenskeuzen.

Op langere termijn gaat dit onderzoek meer informatie opleveren over effecten van grotere levenskeuzen op geluk, bijvoorbeeld het effect van vroeg stoppen met werken of kinderen krijgen. Bij dat soort levenskeuzen weet je vaak niet hoe dat voor je zal uitpakken en dan is het nuttig om te weten hoe het vergelijkbare mensen is vergaan die zo'n keuze jaren eerder gemaakt hebben.

Meting geluk

Deelnemers aan de GeluksWijzer krijgen na aanmelding periodiek een e-mail met een link naar de website www.gelukswijzer.nl. Hier beantwoorden deelnemers anoniem hoe gelukkig ze zich die dag voelen en hoe gelukkig ze zich in de afgelopen maand gevoeld hebben. Deze vragen staan in Figuur 1.

Figuur 1: Vragen over geluksgevoel in de GeluksWijzer:

Geef op een schaal van 0 tot 10 antwoord op de volgende vragen.

											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hoe gelukkig voel je jezelf vandaag?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hoe gelukkig voelde je jezelf de afgelopen maand?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Nadat ze deze vragen hebben beantwoord kunnen deelnemers hun geluk vergelijken met dat van andere deelnemers, of zelfs deelnemers die in vergelijkbare levensomstandigheden verkeren. Bij herhaalde deelname krijgen deelnemers ook een gelukslijn door de tijd te zien, zodat deelnemers voor zichzelf kunnen nagaan of ze gelukkiger of ongelukkiger worden.

Deelnemers

In totaal hebben 16.125 deelnemers in de periode van 30 september 2010 tot en met 7 februari 2011 bovenstaande geluksvragen beantwoord. De provincie waar deelnemers woonden werd middels IP-adressen achterhaald, waarbij met 95% zekerheid de locatie van respondenten tot zo'n 10 KM nauwkeurig kan worden herleid. Tabel 1 geeft een overzicht van het aantal deelnemers per provincie. Hieruit blijkt dat de meeste deelnemers – zoals verwacht – afkomstig zijn uit Randstedelijke gebieden (Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht) en Noord-Brabant. Deelnemers uit Drenthe, Zeeland en Friesland zijn het minst vertegenwoordigd.

Tabel 1: Aantallen deelnemers per provincie

Provincie	Aantal deelnemers
Zuid-Holland	4.555
Noord-Holland	3.578
Noord-Brabant	1.788
Utrecht	1.403
Gelderland	1.386
Limburg	762
Overijssel	694
Groningen	645
Flevoland	461
Friesland	378
Zeeland	247
Drenthe	228
Totaal	16.125

Kenmerken van participanten

Kijkend naar het opleidingsniveau zien we dat 49,6% van de deelnemers hoogopgeleid is (afgeronde HBO-opleiding of wetenschappelijke studie), terwijl 34,8% van de deelnemers een VMBO/MBO opleiding heeft voltooid. Verder blijkt dat ongeveer 37,5% van de deelnemers een modaal gezinsinkomen heeft van 2500 euro per maand. 26,0% heeft een onder modaal gezinsinkomen en 36,5% een bovenmodaal gezinsinkomen. De meerderheid van de deelnemers (70,8%) heeft een baan. Ook is er een redelijke verdeling aangaande verschillende levenssituaties waarin deelnemers verkeren. 22,3% is alleenwonend, 28,3% woont samen met zijn/haar levenspartner en 24,7% van de deelnemers maakt deel uit van een tweoudergezin met één of meerdere kinderen. Daarnaast maakt 9,6% van de deelnemers deel uit van een eenoudergezin en 15,1% zit in een andere levenssituatie (bijv. in woongroep of inwonend bij ouders).

Kijkend naar gezondheid en gezond gedrag zien we dat 28,3% van de deelnemers een chronische ziekte of aandoening heeft. Verder zien we dat 51,5% van de deelnemers zelden of nooit alcohol drinkt op doordeweekse dagen, terwijl 25,2% van de deelnemers op 1 à 2 doordeweekse dagen 2 of meer glazen alcohol drinkt. Ongeveer 23,4% van de deelnemers drinkt op 3 of meer doordeweekse dagen 2 of meer glazen alcohol. De meerderheid van de deelnemers rookt zelden of nooit (71,6%) en 23,2% rookt 5 dagen in de week of meer.

Representativiteit

Als we kijken naar socio-economische kenmerken dan zien we dat het percentage hoogopgeleide deelnemers (HBO/WO) hoger ligt dan het Nederlandse gemiddelde (49,6% i.p.v. 27%). Het aantal mensen zonder baan ligt boven het gemiddelde werkloosheidscijfer van oktober 2010 (28,3% i.p.v. 5%). Dit ligt waarschijnlijk aan het verborgen werkloosheidscijfer dat niet wordt meegerekend in de statistieken van het CBS. De verdeling van de leefsituatie en het aantal mensen met een chronische aandoening komt overeen met het Nederlandse gemiddelde. Dat geldt niet voor het percentage dagelijkse drinkers. Het aantal deelnemers aan de GeluksWijzer dat nooit alcohol drinkt ligt hoger dan het landelijk gemiddelde (51,5% i.p.v. 20,2%). Het percentage rokers ligt iets lager dan het landelijk gemiddelde (23,2% i.p.v. 27,1%).

Analyse

Om verschillen in gemiddeld maandelijks en dagelijks geluk tussen provincies te onderzoeken is gebruik gemaakt van multi-niveau analyses. Allereerst is onderzocht of zich relevante verschillen in gemiddeld maandelijks en dagelijks geluk hebben voorgedaan tussen de provincies in Nederland. Vervolgens is onderzocht of mogelijke verschillen in maandelijks en dagelijks geluk zijn toe te schrijven aan verschillen in levensomstandigheden op provincieniveau. Tenslotte is bekeken of de verschillen in levensomstandigheden op het individuele niveau het gemiddeld maandelijks en dagelijks geluk van deelnemers kunnen verklaren.

Bij de multi-niveau analyse wordt statistisch getoetst of zich significante verschillen voordoen in maandelijks geluk tussen provincies, wat wordt aangeduid met een p -waarde. Significant betekent dat het gevonden resultaat zeer waarschijnlijk *niet* op toeval berust. In dit rapport is aangegeven of het gevonden verband voor minder dan 5% (aangegeven met *), 1% (aangegeven met **) of 0,1% (aangegeven met ***) op toevaligheid berust. Bij een regressieanalyse wordt er altijd gecorrigeerd voor overige variabelen in de analyse.

Resultaten

Is er verschil in gemiddeld geluksgevoel tussen provincies in Nederland?

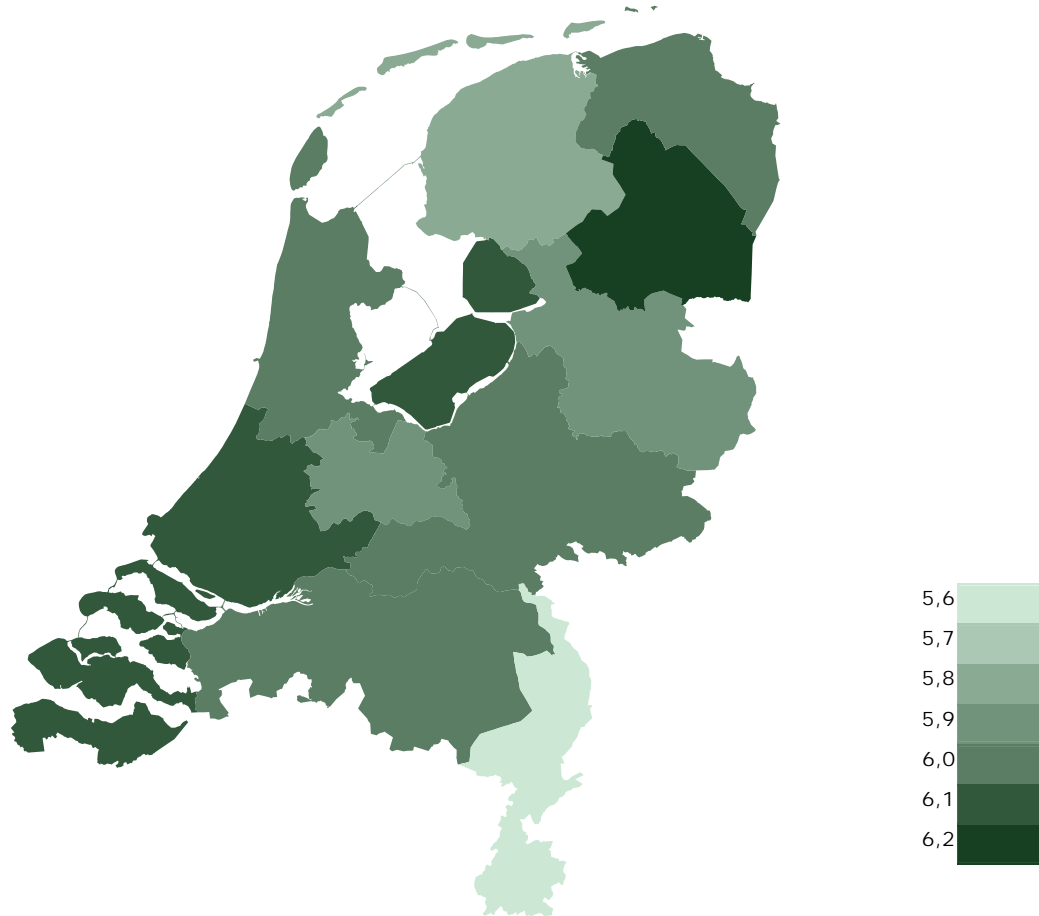
Uit de resultaten blijkt dat deelnemers uit Limburg zich maandelijks en dagelijks significant minder gelukkig voelden dan deelnemers uit de overige provincies (***) (zie Tabel 2, voor de statistische analyses verwijzen we u naar de Bijlagen 1 en 2). Deelnemers uit Drenthe voelden zich gedurende de afgelopen maanden het gelukkigst. Echter, er deden zich geen significante verschillen voor tussen deelnemers uit Drenthe en de overige Nederlandse provincies, met als uitzondering Limburg. Verder valt op dat verschillen in maandelijks en dagelijks geluk redelijk goed overeenkomen.

De verschillen zijn klein. De provincie waar je woont verklaart slechts 1% van het verschil in geluksgevoel tussen Nederlanders (zie Bijlagen 1 en 2). Tabel 2 geeft een overzicht van maandelijkse en dagelijkse geluksscores per provincie. Figuur 2 en Figuur 3 geven een grafische weergave voor maandelijks en dagelijks geluk per provincie.

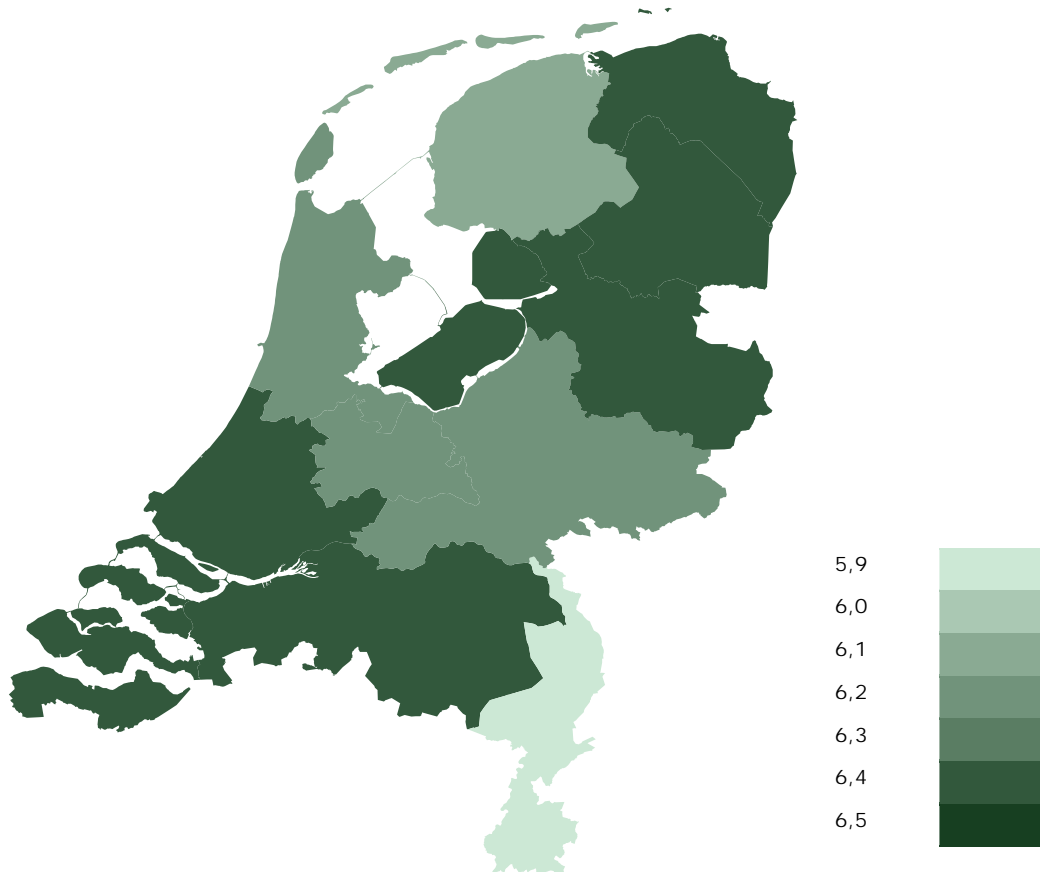
Tabel 2: Gemiddeld geluksgevoel in de 12 Provincies in Nederland van oktober 2010 t/m februari 2011.

Provincie:	Maandelijks geluk	Dagelijks geluk
Drenthe	6,2	6,4
Friesland	5,8	6,1
Gelderland	6,0	6,2
Groningen	6,0	6,4
Limburg	5,6***	5,9***
Noord-Brabant	6,0	6,4
Noord-Holland	6,0	6,2
Utrecht	5,9	6,2
Zeeland	6,1	6,4
Zuid-Holland	6,1	6,4
Overijssel	5,9	6,4
Flevoland	6,1	6,4

Figuur 2: Verschillen in gemiddeld maandelijks geluk per provincie

Figuur 3: Verschillen in gemiddeld dagelijks geluk per provincie

Zijn verschillen in geluk op provincieniveau verklaarbaar door verschillen in levensomstandigheden tussen provincies, zoals de aanwezigheid van bos en natuur?

In hoeverre zijn kenmerken op provincieniveau bepalend zijn voor het maandelijks en dagelijks geluk van mensen? Dit is onderzocht door per provincie te kijken naar verschillen in bruto provinciaal product per hoofd, werkloosheidspercentage, oppervlakte bos- en natuurgebied, alsmede het percentage ouderen (tussen de 65-80), gescheiden en verweduwden per provincie (gegevens SCP). Echter, geen van deze factoren op provincieniveau hielden verband met verschillen in gemiddeld geluksgevoel van de deelnemers, noch maandelijks, noch dagelijks geluk (zie Bijlagen 1 en 2).

Zijn verschillen in geluk tussen provincies te verklaren door verschillen in individuele levensomstandigheden van deelnemers?

Dit blijkt deels het geval te zijn. Uit de resultaten blijkt dat inkomen, leefsituatie en gezondheidsvariabelen een significant verband vertonen met gemiddeld maandelijks en dagelijks geluk (zie Bijlage 3). Het verschil tussen Limburg ten opzichte van de rest van de Nederlandse provincies blijkt daarbij deels toe te schrijven aan inkomensverschillen. Meer precies zien we dat deelnemers uit Limburg gemiddeld vaker een ondermodaal inkomen hebben in vergelijking tot deelnemers in overige provincies. Dit verklaart deels waarom deelnemers uit Limburg zich dagelijks en maandelijks ongelukkiger voelen dan deelnemers uit andere provincies.

Verder is frappant dat werkloosheid negatief samenhangt met gemiddeld maandelijks geluk (**), maar niet met dagelijks geluk (ns; niet significant). Wanneer we de leefsituatie van deelnemers bekijken dan blijkt dat alleenstaanden (***) en deelnemers die gescheiden zijn van hun partner (**) maandelijks en dagelijks minder gelukkig zijn dan mensen die samenwonen met hun partner. Echter, deze verschillen in individuele levensomstandigheden verklaarden *niet* waarom deelnemers uit Limburg zich ongelukkiger voelden dan deelnemers uit de overige provincies.

Gezondheidsvariabelen zijn ook van invloed op maandelijks en dagelijks geluk. Bijvoorbeeld, het hebben van een chronische aandoening maakt mensen maandelijks en dagelijks gemiddeld minder gelukkig (***). Verder blijken dagelijkse rokers dagelijks en maandelijks significant ongelukkiger te zijn in vergelijking tot geheelonthouders (***). Tenslotte zien we ook dat drinkgedrag een relatie vertoont met geluk. Interessant genoeg blijkt dat matige drinkers (1 tot 2 dagen in de week, 2 glazen

alcohol) gelukkiger te zijn dan geheelonthouders. Dagelijkse drinkers zijn echter ongelukkiger dan matige drinkers. Echter, ook deze gezondheidsvariabelen verklaarden niet waarom deelnemers uit Limburg zich minder gelukkig voelden dan deelnemers uit de rest van Nederland. In totaal verklaarden individuele kenmerken voor 7% resp. 6% het maandelijks en dagelijks geluk van deelnemers over het afgelopen half jaar.

Discussie

Was er verschil in gemiddeld geluksgevoel tussen provincies gedurende het afgelopen half jaar?

De resultaten wijzen uit dat alleen deelnemers uit Limburg zich gedurende het afgelopen half jaar zowel maandelijks als dagelijks ongelukkiger voelden dan deelnemers uit de rest van de Nederlandse provincies. Tussen de overige 11 provincies in Nederland deden zich geen significante verschillen voor in dagelijks en maandelijks geluk. Als we kijken naar de gelukkigste provincie dan voeren deelnemers uit Drenthe de lijst aan; zij waren gemiddeld het gelukkigst gedurende het laatste half jaar. Echter, Drentenaren verschilden niet significant in geluk met deelnemers uit de overige provincies, met uitzondering van Limburg. De bevindingen staan haaks op het stereotype beeld dat zuiderlingen gelukkiger zouden zijn dan noorderlingen. Het omgekeerde blijkt het geval. Wel moet in ogenschouw worden genomen dat het hier gaat om relatief kleine verschillen in maandelijks en dagelijks geluk.

Zit het verschil in levensomstandigheden op provincieniveau?

Zijn Limburgers minder gelukkig omdat het in Limburg minder goed toeven is? De oorzaak van het verschil zit dan in de objectieve kwaliteit van levensomstandigheden in de provincie, kortweg 'leefbaarheid' genoemd. Daarbij kunnen natuurlijk tal van factoren in het geding zijn, fysieke factoren zoals mooi landschap en schone lucht maar ook sociaal-economische factoren zoals bijvoorbeeld het werkloosheidspercentage. In dit onderzoek hebben wij ons beperkt tot factoren die we konden herleiden uit gegevens van het SCP, zoals het bruto provinciaal product per hoofd, werkloosheidspercentage, percentage bos en natuurgebied, percentage ouderen (65-80 jaar), percentage gescheiden personen en het percentage weduwen

op provincieniveau. Deze indicatoren vertoonden echter geen van allen een significant verband met verschillen in maandelijks en dagelijks geluk van deelnemers. Met andere woorden, verschillen in levensomstandigheden tussen Nederlandse provincies lijken geen effect te hebben op het dagelijks en maandelijks geluk van individuen. Een voor de hand liggende reden is dat provinciekenmerken niet heel erg verschillend zijn tussen Nederlandse provincies. Nederland is wat dat betreft een klein land. Echter, dit betekent niet dat grotere verschillen tussen provincies in Nederland zich nooit zullen voordoen. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat natuurrampen – zoals de watersnoodramp in Zeeland van 1953, of de recentere overstroming van de maas in diverse gebieden in Nederland – zorgt voor een tijdelijke daling in geluk in de regio waar zo'n ramp zich voltrekt. Een onderzoek naar geluk op het werk vond recent plaats in Amerika terwijl zich toevallig een natuurramp voltrok (een tornado). Vanzelfsprekend werden er bij deze studie grote verschillen in geluk geconstateerd na de natuurramp in vergelijking tot ervoor (Beal & Ghandour, 2010). Op socio-economisch terrein kunnen we denken aan economische crises, of een faillissement van een groot bedrijf in een bepaalde regio dat potentieel grote gevolgen kan hebben voor het geluk van mensen binnen zo'n gebied. Op het niveau van landen doen zich wat dat betreft duidelijke verschillen voor (World Database of Happiness). Het is dan ook zinvol om in de toekomst verschillen in geluk tussen provincies te blijven monitoren.

Zijn verschillen in geluk tussen provincies te verklaren door verschillen in individuele kenmerken van deelnemers?

Een 'beneden modaal inkomen' verklaart deels waarom deelnemers uit Limburg zich maandelijks en dagelijks minder gelukkig voelden dan overige Nederlanders. Dit komt overeen met recente gegevens waarbij Limburg in 2010 en 2011 de traagst groeiende economie zou hebben van de Nederlandse provincies (Economisch bureau ING bank). Dus, deelnemers uit Limburg hebben op dit moment bovenmatig een benedenmodaal inkomen in vergelijking met deelnemers uit overige provincies. Deze deelnemers voelden zich gemiddeld genomen dagelijks en maandelijks minder gelukkig en dit verklaart ook deels waarom deelnemers uit Limburg minder gelukkig zijn dan deelnemers in andere provincies.

Daarnaast zien we dat andere kenmerken op het individuele niveau van deelnemers, zoals werkloosheid, gezondheid (chronische ziekte) en gezond gedrag (eten, roken) een impact hebben op geluk. Echter, deze kenmerken verklaren niet het

verschil in geluk op provincieniveau tussen Limburg in vergelijking met de andere Nederlandse provincies.

In zijn algemeenheid biedt dit onderzoek verdere ondersteuning voor het idee dat geluk vooral te maken heeft met kenmerken op het persoonlijke niveau – zoals persoonlijkheid, levensomstandigheden en dagelijks leefstijl (zie ook Rida & Oerlemans, 2011; Lyubomirsky, Sheldon, & Schkade, 2005) - dan levensomstandigheden op provincieniveau. Dit geldt met name voor westerse landen, waarbij externe omstandigheden zoals de economische welvaart en sociale voorzieningen op een zodanig niveau liggen dat geluk vooral afhangt van persoonsgebonden factoren.

Waarom lagere scores in de GeluksWijzer dan in eerder onderzoek?

Het gemiddelde in geluk gedurende het afgelopen half jaar (oktober 2010 t/m februari 2011) ligt flink onder de gemiddelde geluksscores uit landelijke surveys (World Database of Happiness). Dit kan door drie redenen worden verklaard. Ten eerste wordt in de GeluksWijzer specifiek gevraagd naar hoe gelukkig mensen zich hebben 'gevoeld' terwijl de meeste gangbare enquetevragen over geluk vragen naar 'tevredenheid met het leven als geheel'. In definities van geluk zien we daarom vaak een tweedeling in een cognitief deel (tevredenheid met je leven als geheel) en een emotioneel of gevoelsmatig deel (de balans tussen positieve en negatieve gevoelens). Dat iemand 'tevreden' is over zijn leven als geheel hoeft echter niet persé te betekenen dat hij of zij zich ook gelukkig voelt, al zal er vaak wel een positief verband zijn. Een tweede verklaring is dat we maandelijks geluk rapporteren over de periode oktober 2010 - februari 2011. Gelukswijzerdata laten zien dat maandelijks geluksscores in de zomermaanden significant hoger liggen dan in de wintermaanden. Tenslotte is het zo dat de GeluksWijzer een anonieme omgeving biedt – namelijk internet, waarbij persoonlijke resultaten niet worden gedeeld met andere deelnemers - waardoor mensen minder geneigd zijn om zich gelukkiger voor te doen dan ze in werkelijkheid zijn. Verder vraagt de GeluksWijzer deelnemers om hun dagelijkse en maandelijks geluk te rapporteren. Dit maakt dat mensen hun ervaren geluksgevoel over een afgebakende periode wellicht beter kunnen inschatten in vergelijking tot onderzoek dat vraagt naar geluk met het leven "in het algemeen".

Literatuurlijst

Beal, D.J., & Ghandour L. (in press). Stability, change, and the stability of change in daily workplace affect, *Journal of Organizational Behavior*.

Lyubomirsky, S., Sheldon, K.M., & Schkade, D. (2005). Pursuing happiness: The architecture of sustainable change. *Review of General Psychology*, 9(2), p.111-131.

Rida, N., & Oerlemans, W.G.M. (2011). *Hoe gelukkig heeft u zich de afgelopen maanden gevoeld?: Gelukswijzer voorgangsrapportage*. Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam.

Sociaal Cultureel Planbureau (2007). *Veel geluk in 2007*, Den Haag, SCP-Nieuwjaarsuitgave.

World Database of Happiness: <http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/>

Bijlage 1: Multi-niveau analyse: Verschillen in maandelijks geluk per provincie (deze en volgende pagina)

	Maandelijks geluk											
	<i>Model 1</i>				<i>Model 2</i>				<i>Model 3</i>			
	Est	Se	t		Est	Se	t		Est	Se	t	
Constant	6,38	0,17	37,35	***	6,38	0,17	37,35	***	5,96	0,25	24,31	***
<i>Tijdcorrectie</i>												
Maand van invullen	-0,03	0,01	-5,00	***	-0,03	0,01	-5,00	***	-0,03	0,01	-5,00	***
<i>Provincie (Drenthe = referentiegroep)</i>												
Friesland	-0,39	0,21	-1,83		-0,39	0,21	-1,83		-0,51	0,34	-1,49	
Gelderland	-0,19	0,19	-1,03		-0,19	0,19	-1,03		-0,21	0,20	-1,03	
Groningen	-0,37	0,20	-1,84		-0,37	0,20	-1,84		-0,20	0,22	-0,90	
Limburg	-0,99	0,20	-5,07	***	-0,99	0,20	-5,07	***	-0,61	0,21	-2,84	**
Noord Brabant	-0,24	0,18	-1,32		-0,24	0,18	-1,32		-0,24	0,20	-1,20	
Noord Holland	-0,21	0,18	-1,17		-0,21	0,18	-1,17		-0,27	0,19	-1,39	
Utrecht	-0,37	0,20	-1,89		-0,37	0,20	-1,89		-0,39	0,20	-1,96	
Zeeland	-0,21	0,23	-0,95		-0,21	0,23	-0,95		-0,01	0,25	-0,02	
Zuid Holland	-0,16	0,18	-0,87		-0,16	0,18	-0,87		-0,34	0,19	-1,75	
Overijssel	-0,38	0,20	-1,92		-0,38	0,20	-1,92		-0,29	0,22	-1,35	
Flevoland	-0,10	0,21	-0,50		-0,10	0,21	-0,50		-0,16	0,23	-0,70	
<i>Levensomstandigheden provincieniveau</i>												
BBP per hoofd					-0,01	0,02	-0,38		-0,01	0,02	-0,38	
Werkloosheid					-0,04	0,07	-0,68		-0,04	0,07	-0,68	
Bos en natuurgebied					-0,01	0,01	-1,00		-0,01	0,01	-1,00	
Aandeel ouderen (65-80)					-0,05	0,09	-0,56		-0,05	0,09	-0,56	
Aandeel gescheiden					-0,04	0,09	-0,43		-0,04	0,09	-0,43	
Aandeel verweduwd					-0,10	0,15	-0,66		-0,10	0,15	-0,66	

Individuele kenmerken

Modaal inkomen (ref = ondermodaal)				0,29	0,06	4,77	***
Bovenmodaal inkomen				0,54	0,07	8,09	***
VMBO (ref = basisschool)				-0,19	0,17	-1,13	
MBO				-0,01	0,16	-0,06	
HAVO				0,10	0,17	0,60	
VWO/GYM				0,35	0,18	1,97	
HBO				0,12	0,16	0,74	
Universiteit				0,20	0,16	1,23	
Werkloos				-0,16	0,05	-2,96	**
Samenwonend met partner (ref = alleen)				0,21	0,07	3,15	***
Tweeoudergezin met kinderen				0,05	0,07	0,69	
Eenoudergezin met kinderen				-0,01	0,08	-0,06	
woongroep				0,36	0,15	2,37	**
intramuraal				-3,90	1,40	-2,78	**
inwonend bij ouders				0,02	0,12	0,17	
Gescheiden				-0,32	0,12	-2,78	**
Chronische aandoening				-0,26	0,05	-5,04	***
1-2 dagen roken (ref = niet roken)				0,17	0,14	1,29	
3-4 dagen roken				0,10	0,16	0,64	
Dagelijks roken				-0,53	0,05	-9,74	***
1-2 dagen alcohol (ref = niet drinken)				0,14	0,06	2,57	**
3-4 dagen alcohol				0,12	0,07	1,72	
Dagelijks alcohol				0,20	0,07	2,72	**
-2*log (lh)		50045,76				43036,00	
Df		11,00				6,00	
Level 1 intercept variance	0,02	0,02		0,02	0,02	0,02	0,02
Level 2 intercept variance	2,02	0,04		2,02	0,04	1,87	0,04

Bijlage 2: Multi-niveau analyse: Verschillen in dagelijks geluk per provincie (deze en volgende pagina)

	Dagelijks geluk											
	<i>Model 1</i>				<i>Model 2</i>				<i>Model 3</i>			
	Est	Se	t		Est	Se	t		Est	Se	t	
Constant	6,37	0,16	39,78	***	5,85	0,24	24,91	***	5,85	0,24	24,91	***
<i>Tijdcorrectie</i>												
Maand van invullen	-0,03	0,01	-5,00	***	-0,03	0,01	-5,00	***	-0,03	0,01	-5,00	***
<i>Provincie (Drenthe = referentiegroep)</i>												
Friesland	-0,28	0,20	-1,40		-0,11	0,23	-0,47		-0,11	0,23	-0,47	
Gelderland	-0,12	0,17	-0,70		0,03	0,19	0,17		0,03	0,19	0,17	
Groningen	0,08	0,19	0,45		0,29	0,20	1,44		0,29	0,20	1,44	
Limburg	-0,43	0,18	-2,34	**	-0,43	0,18	-2,34	**	-0,40	0,20	-2,00	*
Noord Brabant	0,02	0,17	0,13		0,19	0,19	1,01		0,19	0,19	1,01	
Noord Holland	-0,14	0,17	-0,87		0,03	0,18	0,16		0,03	0,18	0,16	
Utrecht	-0,18	0,17	-1,02		-0,01	0,19	-0,03		-0,01	0,19	-0,03	
Zeeland	0,03	0,22	0,13		0,26	0,24	1,09		0,26	0,24	1,09	
Zuid Holland	0,02	0,17	0,10		0,06	0,18	0,31		0,06	0,18	0,31	
Overijssel	0,04	0,19	0,19		0,14	0,20	0,67		0,14	0,20	0,67	
Flevoland	0,06	0,20	0,32		0,21	0,22	0,98		0,21	0,22	0,98	
<i>Levensomstandigheden provincieniveau</i>												
BBP per hoofd					0,00	0,01	-0,33		0,00	0,01	-0,33	
Werkloosheid					0,00	0,05	-0,02		0,00	0,05	-0,02	
Bos en natuurgebied					-0,01	0,01	-1,27		-0,01	0,01	-1,27	
Aandeel ouderen (65-80)					-0,08	0,07	-1,10		-0,08	0,07	-1,10	
Aandeel gescheiden					-0,04	0,07	-0,61		-0,04	0,07	-0,61	
Aandeel verweduwd					-0,02	0,12	-0,13		-0,02	0,12	-0,13	

Individuele kenmerken

Gezinsinkomen gemiddeld (ref = ondermodaal)				0,14	0,06	2,38	**
Gezinsinkomen hoog				0,41	0,07	6,35	***
VMBO (ref = basisschool)				-0,03	0,16	-0,19	
MBO				0,17	0,15	1,08	
HAVO				0,19	0,16	1,19	
VWO/GYM				0,43	0,17	2,52	**
HBO				0,32	0,15	2,08	*
Universiteit				0,33	0,16	2,08	*
Werkloos				-0,06	0,05	-1,16	
Samenwonend met partner (ref = alleen)				0,28	0,07	4,29	***
tweeoudergezin met kinderen				0,09	0,07	1,31	
eenoudergezin met kinderen				0,06	0,08	0,80	
woongroep				0,10	0,15	0,68	
intramuraal				1,38	1,34	1,03	
inwonend bij ouders				-0,09	0,11	-0,77	
Gescheiden				-0,37	0,11	-3,40	***
Chronische aandoening				-0,17	0,05	-3,56	***
1-2 dagen roken (ref = niet roken)				-0,14	0,13	-1,09	
3-4 dagen roken				-0,20	0,15	-1,31	
Dagelijks roken				-0,47	0,05	-8,94	***
1-2 dagen alcohol (ref = niet drinken)				0,09	0,05	1,69	
3-4 dagen alcohol				0,08	0,07	1,19	
Dagelijks alcohol				-0,05	0,07	-0,67	
-2*log (lh)		49768,16		49767,13		32256,99	
Df		11,00		6,00		24,00	
Level 1 intercept variance	0,02	0,01		0,02	0,01	0,02	0,10
Level 2 intercept variance	2,33	0,05		2,33	0,05	2,15	0,11

